

О. М. Шкінь,

здобувач, Чернігівський державний інститут економіки та управління

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

У статті обґрунтовано необхідність зрушення парадигми управління інноваційною діяльністю, що зумовлено сучасними тенденціями її розвитку та необхідністю активізації, а також запропоновано основні положення концептуальної моделі стратегічного управління інноваційним розвитком суб'єктів господарювання.

The necessity of change of paradigm of management innovative activity is reasonable in the article, that conditioned by modern her progress trends, and also the substantive provisions of conceptual model of strategic management innovative development of subjects of menage are offered.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, стратегічне управління.

ВСТУП

У XXI столітті, що характеризується динамічним прискоренням процесів інтеграції та глобалізації, роль і місце країни у світовому співтоваристві, життєвий рівень населення, забезпечення національної безпеки визначальною мірою залежать від ефективності вирішення проблеми розбудови інноваційної моделі розвитку. Сучасні тенденції розвитку інноваційної діяльності визначають необхідність зрушення парадигми управління цим процесом. Усе це потребує проведення глибокого наукового дослідження процесів активізації інвестиційно-інноваційної діяльності з метою розроблення теоретико-методологічних засад обґрунтування положень нової парадигми стратегічного управління інноваційною діяльністю. Серед вагомих наукових досліджень з питань інвестицій та інновацій можна назвати праці І. Ансоффа, І. Бланка, Дж. Гелбрейта, С. Глазьева, Дж. Кейнса, М. Кондратьєва, В. Леонтьєва, Е. Прескотта, Р. Солоу, М. Тодаро, Е. Фелпса, Дж. Хікса, Е. Хансена, Р. Харрода, У. Шарпа, Й. Шумпетера, Ю. Яковця та інших учених. Вагомий дослідницький внесок мають вітчизняні вчені з питань стратегічних завдань держави у сфері інвестицій та інновацій — Ю. Бажал, В. Беседін, А. Гальчинський, В. Гейць, Ю. Гончаров, Я. Жаліло, А. Касич, М. Крупка, А. Кузнєцова, С. Онишко, А. Пересада, О. Шнипко та інші.

Незважаючи на значну кількість досліджень, наукових праць та публікацій вітчизняних та зарубіжних учених з питань інвестицій та інновацій, залишається актуальною проблема формування концептуальної моделі стратегічного управління інноваційною діяльністю, яка відповідала б сучасним тенденціям її розвитку. Тому розв'язання зазначеної проблеми є важливою науково-практичною проблемою, що і зумовило вибір теми цієї публікації.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою написання статті є виявлення особливостей, які притаманні інноваційній діяльності суб'єктів господарювання в сучасних умовах соціально-економічного розвитку суспільства, що зумовлює необхідність внесення суттєвих змін у існуючу концепцію стратегічного управління інноваційною діяльністю. Для досягнення поставленої мети використані загальнонаукові і спеціальні методи пізнання: системний, єдності історичного і логічного, статистичний та ін.

ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Розглядаючи сучасні тенденції розвитку інноваційної діяльності, слід зазначити їхні особливості, що визначають необхідність і зміст зрушення парадигми управління, а саме:

- зменшення обсягів інвестування в інновації з боку підприємств та збільшення їх капіталомісткості;
- існування значного розмаїття інновацій за рівнем новизни;
- посилення соціальної орієнтації управління інноваційної діяльності на споживача, власника, персонал, інвестора;
- підвищення рівня професіоналізації й інтелектуалізації управлінської праці у зв'язку з посиленням значущості інформації й інтелектуального капіталу як пріоритетних виробничих ресурсів;
- формування мікросередовища на підприємстві, у якому інноватори можуть реалізувати себе як особистості, тобто формування організаційної культури, що сприяє креативності та розвитку здібностей персоналу;
- посилення соціальної значущості і корисності управлінської праці, її поступова трансформація в сервісне інтелектуальне обслуговування, консультування колективної праці;
- інтернаціоналізація методологічного і методичного забезпечення процесу управління розвитком [1, с. 89].

Поняття "парадигма" веде своє походження від грецького слова "парадейгма", що означає "норма", "зразок". У сучасній філософії науки — це система теоретичних, методологічних і аксіологічних установок, які взяті за зразок розв'язування наукових задач і які поділяють всі члени наукового співтовариства. Вважається, що явища, процеси можуть бути зрозумілими, тільки якщо на них накласти у якості схеми обов'язкового пояснення пануючі наукові погляди.

Розглядаючи парадигму як продукт бачення і мислення, сукупність уявлень про об'єкт, процеси, явища в системі управління, набір системоутворювальних цілей, сценарій можливих подій, а також враховуючи сучасні особливості управління інноваційною діяльністю, основні положення, які уточнюють парадигму стратегічного управління інноваційним розвитком економічних суб'єктів на сучасному етапі суспільного розвитку, можна сформулювати таким чином:

— інноваційна діяльність на сучасному етапі історичного розвитку сформувалася в окремий соціально-економічний інститут, який функціонує на мікро-, мезо- і макрорівнях економіки;

— інноваційна діяльність суб'єкта господарювання є складним, нелінійним, динамічним процесом;

— результати інноваційної діяльності є суспільним благом у зв'язку з наявністю соціального й екологічного ефектів, які поширюються на всіх членів суспільства, загальнодоступністю і неможливістю виключення будь-якої особи (як фізичної, так і юридичної) з процесу їхнього споживання;

— управління інноваційною діяльністю у коротко- та довгостроковому періоді повинно здійснюватися з урахуванням стратегічної спрямованості загального розвитку суб'єкта господарювання, що вимагає узгодження стратегічного і оперативного управління;

— процес стратегічного управління інноваційною діяльністю доцільно розглядати з позицій нової поведінкової економіки, оскільки на формування цілей стратегічного управління впливають економічні, соціальні та культурні цінності суспільства;

— стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства має базуватися на міждисциплінарному підході, який здатний пояснити та врахувати можливі наслідки цих процесів не тільки в економічному, але й в організаційному, техніко-технологічному, соціальному й екологічному аспектах з позицій безпосередніх учасників інноваційних процесів та суспільства в цілому;

— об'єктивний процес соціалізації економічних систем зумовлює необхідність посилення орієнтованості стратегічного управління інноваційною діяльністю суб'єкта господарювання на споживача, власника, персонал, інвестора, суспільство;

— стратегічне управління інноваційною діяльністю підприємства як відкритої системи повинно враховувати не тільки інформаційні потоки, що надходять із зовнішнього середовища, але й активно його формувати на основі безпосередньої комунікаційної взаємодії з метою підвищення суспільної та підприємницької економічної ефективності інноваційного процесу на основі формування і підтримки привабливого іміджу;

— інноваційні стратегії, що забезпечують інноваційний розвиток повинні, бути варіативними, що зумовлюється невизначеністю і мінливістю зовнішнього середовища, складністю і багатоаспектністю внутрішнього.

Сукупність запропонованих положень, що уточнюють сучасну парадигму стратегічного управління інноваційною діяльністю господарюючих суб'єктів і забезпечують їхній інноваційний розвиток, дозволяють подати її в динаміці з позицій узгодження об'єктивних можливостей і суб'єктивних очікувань сторін, які беруть участь в інноваційних процесах; врахування особливостей внутрішнього і зовнішнього середовища; гармонійного поєднання економічної і соціальної природи результатів впровадження інновацій. Уточнені основні положення сучасної парадигми стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства доцільно розглядати і використовувати як підґрунтя для розбудови концепції стратегічного управління інноваційним розвитком суб'єктів господарювання.

Одним з основних положень цієї концепції є те, що сучасний економічний суб'єкт є складною відкритою соціально-економічною системою. Підґрунтям його розвитку є інноваційні процеси, що здатні забезпечувати його конкурентоспроможність. Крім того, головними складовими формування стратегії інноваційного розвитку суб'єкта господарювання є його привабливість щодо інвестування інновацій, готовність до впровадження проєктних пропозицій, економічна ефективність інноваційного проєкту. Щодо підприємства, то привабливість характеризує його наявні економічні (ресурсні) можливості, рівень активності інноваційної діяльності та новизни, готовність — потенційну організаційно-управлінсь-

ку спроможність впроваджувати управлінські рішення щодо реалізації інновацій; економічна ефективність інвестиційного проєкту ідентифікує його теперішню значущість та потенційну користь для підприємства та всіх суб'єктів господарювання, суспільства з позицій результативності в економічному, організаційному, техніко-технологічному, соціальному й екологічному аспектах.

Формування інноваційної моделі залежить від вирішення завдань попередніх етапів розвитку господарства, які в Україні лежать у площині низької інвестиційної активності, наслідком чого є недостатній рівень фондоозброєності праці як у реальному, так і в науковому секторі. Підвищити рівень інвестиційної активності господарства на даному етапі розвитку можна за рахунок: а) збільшення частки ВВП, яка спрямовується на інвестиції, що потребує застосування державних інструментів перерозподілу ВВП на користь інвестицій; б) збільшення частки валової доданої вартості у загальному випуску продукції, а це вимагає невідкладного проведення інноваційно-спрямованих структурних реформ у країні [2, с. 29].

Результати інноваційної діяльності є суспільним благом у зв'язку з наявністю соціального й екологічного ефектів, які поширюються на всіх членів суспільства, загальнодоступністю і неможливістю виключення будь-якої особи (як фізичної, так і юридичної) з процесу їхнього споживання. Отже, в процесі стратегічного управління інноваційними процесами варто прагнути до досягнення не тільки економічної, але і соціально-екологічної суспільної вигоди, величину якої доцільно вимірювати кількісно при обґрунтуванні економічної ефективності інноваційних проєктів.

ВИСНОВКИ

Майже два десятиліття ринкових перетворень в Україні не забезпечило переходу економічної системи до сталого розвитку. Продовжує відбуватися втрата виробничого та науково-технічного потенціалу країни, невирішеною залишається проблема спрямування, власне, ринкового механізму на активізацію розвитку інноваційної діяльності. Усвідомлення змісту цього завдання неможливе без висвітлення факторів та механізмів впливу на інноваційну діяльність. Усе це потребує проведення глибокого наукового аналізу процесів активізації інвестиційно-інноваційної діяльності з метою розроблення теоретико-методологічних засад обґрунтування напрямів реформування національного господарства на основі активізації розвитку інвестицій та інновацій.

Проведене дослідження показало, що в сучасній науці відсутнє комплексне теоретичне обґрунтування характеристик стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку в контексті подолання відставання національної економіки від розвинених країн та застосування всіх новітніх механізмів. Дослідження тенденції сучасного розвитку інноваційної діяльності суб'єктів господарювання доводить необхідність застосування нових підходів щодо процесів розроблення, реалізації та коригування моделі економічного розвитку держави загалом та формування нової парадигми стратегічного управління інноваційним розвитком економіки на мікро-, мезо- та макрорівнях.

Література:

1. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства: навчальний посібник / За заг ред. д-ра екон. наук, професора Ястремської О.М., канд. екон. наук, доцента Верещатіної Г.В. — Х.: ВД "ІНЖЕК", 2010. — 2010. — 392 с.

2. Касич А.О. Науково-методологічні засади розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук: спец. 08.00.03 — "Економіка та управління національним господарством" / А.О. Касич. — Кременчук, 2009. — 38 с.

Стаття надійшла до редакції 31.01.2012 р.